

Ils mirs da serra grischuns scoquel da la Punt dal Gall ston esser construids uschia ch'els tegnan pitg era a terratrembels.

MAD

«Il Grischun trembla relativmain savens»

Privel da terratrembels surtut en muntogna

DA FLURIN ANDRY / ANR

■ **Ils terratrembels en il Giapun cun lur consequenzas desastrusas fan quists era en Svizra. En Grischun fissan periclitads surtut ils mirs da serra dals lais artificialis.** Ch'el haja gronda cumpassiun per ils pertutgads da la catastrofa terribla en il Giapun, di *Hans Gasser*, il manader da l'Uffizi da militar e protecziun civila dal chantun Grischun, «nus sperain che las equipas da salvament internaziunalas, tranter quellas era l'equipa svizra, possian gidar blers». Tranter ils commembers dal team svizzer è era in Grischun: Sco che Gasser infurmescha è era *Walter Caprez* da Trin e ses chaun da salvament en acziun en il Giapun. Da terratrembels nun è il chantun Grischun betg schanegià.

Causa las tensiuns tectonicas en las Alps

«Surtut en il Vallais ed en il Grischun datti relativmain savens pitschens terratrembels, ils quals blera gliעד gnanc na bada», declera *Florian Haslinger*, seismolog tar il Servetsch da terratrembels svizzer al Politecnicum federal ETH a Turitg. La raschun per quests terratrembels è tenor el tensiuns tectonicas en las Alps. Er ils 9 da mars ha tremblà qua la terra: A San Murezzan han ins registrà ina magnituda dad 1,7 puncts ed a Bosco Gurin 0,9 puncts sin la scala Richter.

«Teoreticamain è pussaivels en Grischun era terratrembels cun ina magnituda da 5 fin 6 puncts sin la scala Richter, ma quels èn fitg darars», di il perit. En Grischun na datti naginas ovras nuclearas che fissan periclitadas da tals terratrembels. Per la paja ha il Grischun divers mirs da serra dals lais artificialis. «Quels mirs vegnan controllads permanentamain», infurmescha *Rocco Panduri*, il vicemanader da l'Uffizi federal per energia, sezziun mirs da serra.

«Mirs ston tegnaire era tar gronds terratrembels»

En Svizra han tut ils manaders dad implants da serra temp fin l'onn 2013 da preschentar a ses uffizi quant segirs che lur mirs èn: «Nus examinain questas calculaziuns e sch'in mir na correspunda betg a nossas pretensiuns da segirezza, sco che quai è stà il cas tar in mir en il Vallais, sto quel vegnir sanà», di *Panduri*, «noss uffizi pretenda ch'els mirs tegnessan pitg era ad in grond terratrembel ch'i dat en media mintga 10 000 onns en Svizra.» Ils mirs da serra en muntogna èn construcziuns massivas che sa cuntengnan en il cas d'in terratrembel sco ch'el di da maniera relativmain prusa: «Ils mirs èn vegnids construids per tegnaire il squitsch orizontale da l'aua che smatga cunter», explitgescha *Rocco Panduri*, «in terratrembel è era ina forza orizontale,

uschia ch'els implants da serra possedan anc reservas.» Edifizis perencunter vegnan calculads sco ch'el cuntinuescha «sulettamain per squitsch vertical, perquai èn els periclitads bler pli ferm da terratrembels».

Novas tabletas da jod en Grischun

Sco ch'il manader da l'Uffizi chantunal da militar e protecziun civila *Hans Gasser* declera han tabletas da jod per persunas che vegnan en contact cun radioactivitad in bun effect sin la funcziun da lur glandas tiroidas. En Svizra survegnan perquai tut las chasadas en vicinanza dad ovras nuclearas da questas tabletas da jod. «En il Grischun che nun posseda naginas ovras atomaras basta da tegnaire en salv da questas tabletas da jod en ina dunsaina da magasins decentrals en tut il chantun», di *Gasser*, «en il cas serius avessan ins anc temp da scumpartir las tabletas.» Be d'urt han ins sco ch'el concluda remplazzà en Grischun las tabletas da jod existentas cun novas tabletas.